

Mihin kirkossa olisi nyt suuntauduttava?

Kirkon jäsenkato ja sitä seuraava verotulojen väheneminen ovat tämän hetken kirkon keskeisiä ongelmia. Talouden heikkeneminen samaan aikaan kunnissa ja seurakunnissa on käynnistänyt kuntien ja seurakuntien yhdistämisliikkeen. Yhdistämällä kuntia ja seurakuntia uskotaan voitavan ratkaista molempien taloudelliset ongelmat. Nämä makrotason toimet näyttävät vievän paljon energiaa ja aikaa kirkon vastuunkantajilta. Kirkon varsinainen perusongelma, ihmisten vieraantuminen kirkosta ja uskosta, on jäämässä vähemmälle huomiolle.

Mielestäni kirkossa pitäisi nykyistä enemmän kiinnittää huomiota perusongelmaan, uskosta ja kirkosta vieraantumiseen ja keskittyä tilanteen korjaamiseen. Uskosta vieraantumiseen on kirkossa kiinnitetty aina huomiota. Sisälähetystoiminta meillä ja muualla on syntynyt vieraantuneiden auttamiseksi uskoon. Tietysti voidaan sanoa, ettei uskoa voi saada aikaan inhimillisin keinoin. Luterilaisessa kirkossa on kuitenkin korostettu armonvälineiden, sanan ja sakramenttien, käyttämisen tärkeyttä. Kirkossa usko on aina viime kädessä syntynyt niiden vaikutuksesta. On siis kysymys siitä, miten ne saadaan välitetyksi ihmisille niin kirkossa kuin sen ulkopuolellekin. Uutta ja hälyttävää nykyisessä vieraantumisessa on kirkosta eroamisen yleistyminen. Yksityistynyt uskonnollisuus ja kristillisyyksin

kyllä jatkuvat, mutta kirkko koetaan tarpeettomana ja uskolle merkityksettömänä. Kuitenkin kristinuskon perusolemukseltaan yhteisöllistä. Kirkko on Kristuksen ruumis. *Extra ecclesiam nulla salus*.

Tähän ongelmatilanteeseen etsin vastausta niistä tutkimuksista, joissa on selvitetty, mitkä kirkon työmuodot ovat ihmisille tärkeimpiä, mitkä pitävät heitä kirkon jäseninä. Vuodesta 1986 lähtien Kirkon tutkimuskeskus on mittauttanut tätä asiaa muutamien vuosien väliajoin yhteensä kuusi kertaa. Viimeistä edellinen mittaus on tehty vuonna 2003 ja viimeinen 2007, siis neljä vuotta sitten. Silloin kirkosta eroamisennätyksiä ei vielä ollut. Ne tuskin ovat muuttaneet kuvaa siitä, mitkä kirkon työmuodot ovat jäsenille niin tärkeitä, että he ovat valmiit maksamaan kirkollisveroa, kuulumaan kirkkoon ja siis kustantamaan sen toimintaa. Eri aikoina tehtyjen mittausten mukaan samat toimintamuodot ovat olleet heille tärkeitä kaikkien näiden yli 20 vuoden ajan.

Olen valinnut vastauksista sellaiset kirkon toiminnan muodot, joita yli 70 prosenttia pitää hyvin tai melko tärkeinä tekijöinä kirkon jäsenenä pysymiselle. Ne voidaan luokitella neljään kategoriaan. Tärkeysjärjestyksessä ne ovat (1) hengellinen, (2) kulttuurinen, (3) diakoninen ja (4) kasvatuksellinen tehtävä. Kuten kategorioiden järjestyksestä voi

päätellä, kirkon tärkein merkitys suomalaisille on hengellisessä elämässä. Kirkon pyhät toimitukset tukevat parhaiten perheyhteisöjä.

Kirkkomme ei kuitenkaan ole suomalaisille vain hengellinen äiti. Se on tärkeä kansallisen kulttuurin ja yhteyden ylläpitäjä. Nimenomaan kirkon kulttuurinen tehtävä tekee siitä koko Suomen kansalle merkittävän vaikuttajan, ei vain kirkon jäsenille.

Diakoniallaan kirkko paikkaa sosiaalitoimen aukkoja, kokoaa erityisesti työelämän ulkopuolella olevia vammaisia ja ikääntyneitä sekä rakentaa yhteyttä ihmisten välille eli vähentää yksinäisyyttä. Kirkko sosiaalistaa ja kasvattaa lapsia ja nuoria kristillisyyteen ja opettaa heille oikeina pidettyjä elämänarvoja.

Seuraavaksi tarkastelen noiden neljän kategorian sisältöä yksityiskohtaisemmin. Ajatukseni on, että niihin toimintoihin kirkossa tulee panostaa, jos mahdollista, nykyistä enemmän resursseja. Niillä kirkko täyttää parhaiten tehtävänsä suomalaisten keskuudessa ja saa heidät pysymään myös jäseninä.

(1) Ihmisten hengellistä elämää kirkko hoitaa sananjulistuksellaan ja sielunhoidollaan. Seurakuntalaisten kannalta kirkko toteuttaa tehtävänsä parhaiten pyhillä toimituksillaan, kastamalla, vihkimällä avioliittoon ja siunaamalla vainajat hautaan. Nämä kolme toimitusta ovat saaneet vuoden 2007 mittauksessa kaikkein suurimmat kannatusprosentit eli yli 90 prosenttia vastaajista on pitänyt niitä hyvin tai melko tärkeinä.

Mitä tästä tiedosta on pääteltävissä? Ainakin se, että elämän käännekohtat ovat sellaisia vaiheita ihmiselämässä, jolloin kirkolta odotetaan mukaan tuloa yksilön ja perheen elämään. Perheissä ollaan valmiit kuulemaan, mitä sanottavaa papilla ja kirkolla on ja vastaanottamaan Jumalan lahjat ja siunaus. Korostan sitä, että seurakuntalaiset itse pyytävät pyhiä toimituksia. Kirkko on ihmisille tarpeellinen. Heille ei tarvitse tuputtaa mitään. Jo lähtökohtaisesti evankeliumin ja siunauksen perille meno on parhaalla mahdollisella tavalla taattu toimituksissa, jos pappi hoitaa tehtävänsä relevantilla tavalla.

Toimituskeskustelussa seurakuntalainen on ehkä ensimmäisen kerran elämässään papin kanssa henkilökohtaisessa keskustelussa. Jos nämä vuosit-

tain sadat tuhannet keskustelut hoidetaan vastuullisella, hienotunteisella ja viisaalla tavalla, kirkon henkilökohtainen sielunhoitotehtävä tulee silloin hyvin hoidetuksi. Kun sitten itse pyhä toimitus hoidetaan ottaen huomioon asianomaisen perheen tilanne ja muu läsnä oleva seurakunta, silloin sitoutuminen kirkkoon on vahvistunut monen ihmisen tajunnassa, silloin kirkko on osoittautunut merkitykselliseksi näiden ihmisten elämässä.

Postmoderni ihminen haluaa kirkon annin itselleen henkilökohtaisesti räätälöitynä. Hän ei ole kovinkaan kiinnostunut yhteisestä päiväjumalanpalveluksesta. Hän arvostaa mahdollisuutta harjoittaa uskoaan omalla henkilökohtaisella tavallaan. Hänelle on arvokasta, että kirkot ovat avoinna muulloinkin kuin tilaisuuksien aikana (86 %). Silloin hän voi mennä sinne hiljentymään, rukoilemaan ja kohtaamaan Jumalan omine ajatuksineen.

Pappien seurakuntatyössä, koulutuksessa ja työnohjauksessa on panostettava entistä enemmän pyhien toimitusten hyvään hoitamiseen ja henkilökohtaisen yhteyden luomiseen seurakuntalaisiin. Jo työnjohdollisesti toimituksille on varattava aikaa niin, että etukäteen on mahdollisuus henkilökohtaiseen toimituskeskusteluun ja riittävästi aikaa varsinaisen toimituksen hoitamiseen. Ajan puutteella ei saa pilata näin arvokasta kirkon työmahdollisuutta eikä aliarvioida ihmisten ainutkertaisten elämäntilanteiden merkitystä heille. Pyhät toimitukset ovat kirkolle varsinainen aarre.

(2) On oikeastaan yllättävää, että kirkon kulttuuriset tehtävät saavat ihmisiltä seuraavaksi eniten arvostusta. Tähän kategoriaan kuuluvat kirkon hautausmaiden hoito (92 %), mahdollisuus toimia kummina (89 %), kirkon ylläpitämät kirkollisten juhlapyhien kristillinen perinne (88 %), kirkon ylläpitämät kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kirkot ja kirkkomaat (82 %). Samaan suuntaan viittaa myös kannatus väittämälle, jonka mukaan kirkko on osa suomalaista elämänmuotoa (77 %).

Kirkon kulttuurinen rooli ja merkitys ihmisten ajatuksissa on osoitus kirkon kansankirkollisesta luonteesta. Se ei ole vain hengellinen yhteisö, vaan se palvelee mitä suurimmassa määrässä myös ihmisen henkistä, kulttuurista, sosiaalista, jopa esteettistä puolta. Kirkon tulee siis huolehtia erityisesti

sakraalirakennusten ja hautausmaiden kauneudesta ja kunnosta. Se on osa kirkon missiota suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tiekirkkotoiminnalla tavoitetaan kaikenlaisia ihmisiä. Kirkossa maallistunutkin ihminen kohtaa ja kokee pyhän. Hän tuntee hartautta, kun hän tajuaa, miten vuosisatojen ajan näillä pyhillä paikoilla meitä edeltäneet sukupolvet ovat saaneet elämäänsä uskoa, toivoa, rakkautta, turvaa, lohtua ja voimaa. Luterilainen kirkko on kautta historiansa arvostanut korkealle kirkkorakennuksien juhlavuutta ja kirkkomaiden kauneutta.

(3) Kirkon harjoittama diakonia vaikuttaa sen jäsenten haluun pysyä kirkon jäseninä. Jäsenet ovat valmiit kantamaan taloudellisen kortensa kekoon tietäessään, että heidän varojaan käytetään myös diakoniseen toimintaan. Seuraavat kirkon diakoniset työmuodot saavat paljon arvostusta: kirkko auttaa vaikeuksissa olevia ihmisiä (84 %), kirkko auttaa vanhuksia ja vammaisia (84 %), kirkko auttaa kolmannen maailman köyhiä (78 %), kirkko puolustaa julkisuudessa köyhiä ja syrjäytyneitä (78 %). Monella on sosiaalista auttamisen mieltä. Hänen itsensä on ehkä vaikea sitä muuttaa konkreettiseksi auttamistyöksi. Hän on valmis auttamaan ”kirkon kautta”. Sana-lehden kolumnisti Tarkk’ampuja määrittelee diakonian näin: ”Palkatuille asiantuntijoille ulkoistettu keino hankkia hyvä omatunto.”

Kirkon palkkaloilla on yli 1400 korkeasti koulutettua diakoniatyöntekijää. He tekevät mitä monipuolisinta palvelutyötä ihmisten parissa riippumatta siitä, ovatko nämä kirkon jäseniä vai eivät. Heidän työnsä on sekä henkilökohtaista että ryhmäkohtaista toimintaa kaikenikäisten ihmisten ja perheiden parissa. He harjoittavat pappien tapaan myös sielunhoitoa kohtaamiensa ihmisten kanssa. He mobilisoivat vapaaehtoisia diakoniseen toimintaan. Helsingin tuomiokirkkoseurakunnan diakonissa Taimi Likander sanoi parikymmentä vuotta sitten, että hänen tavoitteensa on, että jokaisella kruununhakalaisella ja katajanokkalaisella olisi ainakin yksi ystävä. Diakonian viranhaltijoiden työtä arvostetaan ja se kaunistaa koko kirkon imagoa. Kirkon tulee siis olla niin sanan, palvelun kuin keskinäisen yhteyden kirkko.

(4) Kirkon tekemään kasvatusta- ja opetustyöhön lasten ja nuorten parissa luotetaan. Seuraavat

kirkon kasvatustyön muodot ovat jäsenille hyvin tai melko tärkeitä: kirkko opettaa oikeita elämänarvoja lapsille ja nuorille (85 %), mahdollisuus lapsilla käydä seurakunnan kerhoissa (83 %). Vuoden 2007 mittauksessa ei mainita erikseen rippikoulua. Eräissä aikaisemmissa se on mainittu ja saanut korkeita tärkeysprosentteja: vuonna 1999 80 % ja vuonna 2004 78 %. Silloin 95 % vastaajista piti kirkon nuorisotyötä yleensä erittäin tai melko tärkeänä.

Monissa perheissä kristillinen kasvatusta rajoittuu vähiin. Vanhemmat toivovat, että kirkko ohjaisi heidän lapsensa ja nuorensa oikeille ja kestäville raiteille ja hyvään turvalliseen seuraan. Kirkko tavoittaa alle rippikouluikäisiä monilla toimintamuodoilla ja sitten rippikoulullaan suuremman osan nuorisosta kuin mitä kirkon jäsenyys edellyttäisi.

Ongelmana on, että rippikoulusta ja konfirmaatiosta huolimatta rippikouluian jälkeen nuoriso vieraantuu nopeasti yhteyksistään kirkkoon ja seurakuntiin. Tässä on suuri haaste kirkolle. Siihen ei toistaiseksi ole löytynyt hyvää vastausta. Voisiko kirkon ja paikallisseurakuntien entistä laaja-alaisempi näkyminen ja toiminta netissä ja mukaan meneminen sosiaaliseen mediaan auttaa niitä pitämään yhteyttä jäseniinsä ja pääsemään vuorovaikutukseen heidän kanssaan? Ainakin nuoriso liikkuu virtuaalisessa maailmassa kuin kotonaan. Eikö kirkon tulisi olla läsnä siellä, missä ihmiset liikkuvat ja ovat? Vaikka seurakuntien elämässä ihmisten fyysinen keskinäinen yhteys on yhtä luovuttamaton kuin apostolisessa uskontunnustuksessa usko ruumiin ylösnousemukseen, virtuaalinen yhteys sen lisäksi voi olla tulevaisuuden kirkossa avainasemassa. Siihen kannattaa panostaa nykyistä enemmän ja kokeilla.

Hengellisen, kulttuurisen, diakonisen ja kasvatuksellisen tehtäväkentän hyvä hoitaminen vastaa kirkon jäsenten odotuksia. Niin kirkko palvelee parhaiten postmoderneja jäseniään ja tukee heidän sitoutumistaan kirkkoon, perheisiinsä, sekä diakoniseen ja kasvatustavustukseen lähiympäristössään. Lisäksi kulttuuripanostuksillaan kirkko ylläpitää ja vahvistaa paitsi hengellistä elämää myös kansallista ja kulttuurista yhteenkuuluvuuttamme.